

พระราชวังจันทน์

พระราชวังจันทน์

เรื่องเดิม

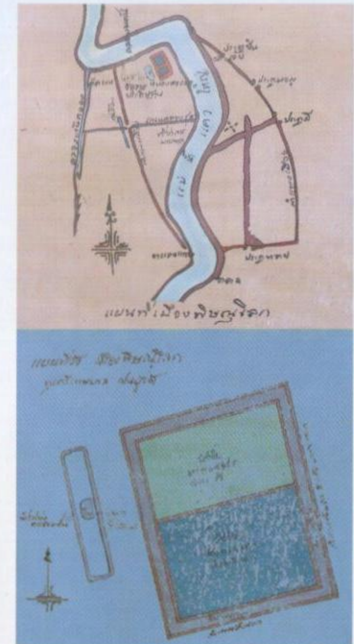
พระราชวังจันทน์ ตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองพิษณุโลกฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ตรงข้ามกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารนับ เป็นพระราชวังโบราณเพียงแห่งเดียวในจังหวัดพิษณุโลกที่ยังคงเหลือร่องรอยหลักฐานปรากฏมาถึงปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่หลักฐานโครงสร้างส่วนใหญ่ถูกทำลายไปเกือบหมด คงเหลือแต่ส่วนที่เป็นรากฐานของกำแพงและอาคารเท่านั้น แม้จะเหลือหลักฐานไม่มากนัก พระราชวังจันทน์แห่งนี้ก็มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์โดยมีการตั้งข้อสันนิษฐานว่าพระราชวังจันทน์ เคยเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย หรือสมัยอยุธยาตอนต้น ดังหลักฐานทั้งจารึกและเอกสารที่กล่าวถึงการประทับอยู่ในเมืองพิษณุโลกของกษัตริย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงอยุธยา

เรื่องราวเกี่ยวกับพระราชวังจันทน์นั้นได้ปรากฏหลักฐานในเอกสาร จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก พระนิพนธ์ในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งทรงนิพนธ์ขึ้นเมื่อคราวเสด็จเมืองพิษณุโลกเพื่อตรวจราชการเกี่ยวกับการหล่อพระพุทธชินราชจำลองและเตรียมการรับเสด็จฯพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๔ ในพระนิพนธ์ได้ทรงบรรยายถึงสภาพของพระราชวังจันทน์ในขณะนั้นและให้ขุนศรีเทพบาลทำแผนที่วังไว้ด้วย

ในปีเดียวกันพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้เสด็จประพาสมณฑลพิษณุโลกเพื่อเป็นองค์ประธานในการสมโภชน์พระพุทธชินราช มีพระราชหัตถเลขาเกี่ยวกับพระราชวังแห่งนี้ว่า มีซากพระราชวังก่อด้วยอิฐ สูงพ้นดิน ๒-๓ ศอกเศษ มีพระที่นั่งคล้ายพระที่นั่งจันทรพิศาล ในพระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี มีกำแพงวัง ๒ ชั้น และมีสระน้ำอยู่นอกกำแพงวัง

โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมได้ย้ายจากฝั่งวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารมาตั้งในบริเวณพื้นที่พระราชวังจันทน์และได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม ในระหว่างการก่อสร้างได้พบแนวอิฐฐานอาคารจำนวนมาก กรมศิลปากรจึงได้มอบหมายให้ นักโบราณคดีประจำหน่วยศิลปากรที่ ๓ สุโขทัยขุดค้นทางโบราณคดี ผลการขุดค้นซึ่งดำเนินการได้เพียงบางจุดได้ข้อสรุปว่าพระราชวังแห่งนี้มีแนวกำแพง ๒ ชั้นก่อด้วยอิฐ มีการสร้างซ้อนทับกันอย่างน้อยสองหรือสามสมัย โดยสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าน่าจะเริ่มสร้างในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซ่อมแซมบูรณะครั้งที่สองในสมัยสมเด็จพระนเรศวร และบูรณะอีกครั้งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

นับแต่นั้นมา กรมศิลปากรจึงได้เริ่มวางแผนการอนุรักษ์โบราณสถานสำคัญแห่งนี้ โดยลำดับแรกได้ดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานพร้อมประกาศขอบเขตที่ดินโบราณสถาน ในปี พ.ศ.๒๕๓๗ รวมเนื้อที่ ๑๒๘ ไร่ ๒ งาน ๕๐ ตารางวา หลังจากที่เคยขึ้นทะเบียนโบราณสถานไว้ก่อนหน้านี้ครั้งหนึ่งแล้วเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๙ และได้ร่วมมือกับท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องจัดประชุมระดมความคิดหาแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์พระราชวังจันทน์ ซึ่งได้ผลสรุปตรงกันว่าให้มีการวางแผนโยกย้ายโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมไปยังสถานที่แห่งใหม่ที่ดีกว่า เพื่อดำเนินการขุดค้น ขุดแต่ง บูรณะ และพัฒนา ฟื้นฟูสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติแห่งนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนทั่วไป

บน : แผนที่เมืองพิษณุโลก ล่าง : แผนที่พระราชวังจันทน์ใน "จดหมายระยะทางไปพิษณุโลก" พระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศราวัดติวงศ์ พ.ศ.2444

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมศิลปากรและกรมสามัญศึกษาจึงได้เสนอแผนโครงการบูรณะพระราชวังจันทน์และย้ายโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๔๖-๒๕๕๑ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๕

ผังแสดงการปฏิบัติงานในแต่ละปีงบประมาณสีชมพูแสดงพื้นที่ปฏิบัติงานในปี๒๕๔๖-๒๕๔๗ สีฟ้า แสดงพื้นที่ปฏิบัติงานในปี ๒๕๔๘ และสีเขียว แสดงพื้นที่ปฏิบัติงานในปี ๒๕๔๙

ในส่วนของกรมศิลปากร แผนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ

ระยะที่ ๑ ปีงบประมาณ ๒๕๔๖-๒๕๔๘ ดำเนินการจัดทำแผนแม่บท งานรื้อถอนอาคารเรียน งานขุดแต่งและบูรณะโบราณสถาน(ในเขตโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม) งานจัดสภาพภูมิทัศน์ และงานก่อสร้างอาคารจัดแสดง

การขุดแต่งโบราณสถานในปี ๒๕๔๖

ระยะที่ ๒ ปีงบประมาณ ๒๕๔๙-๒๕๕๑ ดำเนินการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถาน (นอกเขตโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคมในบริเวณพื้นที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานพระราชวังจันทน์) และงานจัดสภาพภูมิทัศน์

พระราชวังจันทน์จากหลักฐานทางโบราณคดี

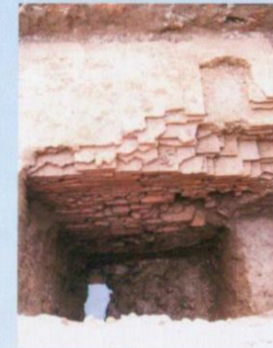
กรมศิลปากรได้เข้าดำเนินการขุดแต่งโบราณสถานพระราชวังจันทน์อีกครั้งหนึ่งในปีงบประมาณ ๒๕๔๖ และได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีงานหลักๆ ที่ดำเนินการคือ งานรื้อถอนอาคารเรียนและบ้านพักอาจารย์ และงานขุดแต่งพื้นที่โดยรอบสนามฟุตบอล ทั้งด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศตะวันออกบางส่วน ผลการขุดค้นขุดแต่ง สรุปได้ว่า พื้นที่พระราชวังจันทน์มีการเข้ามาใช้พื้นที่รวม ๔ ครั้งด้วยกัน (ไม่นับรวมการใช้เป็นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม)

เนื่องจากพื้นที่พระราชวังจันทน์เป็นพื้นที่ซึ่งมีการรบกวนค่อนข้างสูง ทั้งจากตัวหลักฐานเองเนื่องจากในอดีตเมื่อมีการก่อสร้างหรือปรับปรุงพระราชวังก็จะต้องมีการปรับพื้นที่รวมทั้งมีการรื้ออาคารหรือกำแพงวังในรุ่นก่อนหน้าออกไปบางส่วน แล้วจึงก่อสร้างอาคารใหม่ทับลงบนพื้นที่เดิม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หลักฐานจำพวกโบราณวัตถุที่พบมีการปะปนกันค่อนข้างสูง นอกจากนี้ประการสำคัญคือ การก่อสร้างอาคารในช่วงที่เป็นโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ทำให้มีการรบกวนชั้นหลักฐานค่อนข้างมากโดยเฉพาะพื้นที่ส่วนที่มีการก่อสร้างอาคารเรียน จะพบว่ามีโบราณวัตถุของสมัยสุดท้ายลงไปปะปนอยู่กับโบราณสถานสมัยแรกๆ เป็นจำนวนมาก ดังนั้นการจำแนกอายุสมัยของแหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์เข้ามาช่วยด้วยส่วนหนึ่ง

ผลการขุดแต่งพบว่าสิ่งก่อสร้างที่มีสภาพสมบูรณ์และมีสภาพค่อนข้างดีคือแนวกำแพงวังส่วนอาคารต่างๆนั้นเหลือหลักฐานน้อยมากอย่างไรก็ตามจากหลักฐานต่างๆ ที่พบสามารถแบ่งแยกยุคสมัยในการใช้พื้นที่บริเวณพระราชวังจันทน์ได้ดังนี้

พระราชวังจันทน์ในสมัยที่หนึ่ง(สมัยแรก)

พบแนวโบราณสถานก่ออิฐลึกลงจากระดับผิวดินปัจจุบันประมาณ ๒-๔ เมตร ลักษณะก่อเหลื่อมซ้อนกันสูงประมาณ ๒ เมตร ที่ระดับฐานรากมีร่องรอยของดินตะกอนทรายและหินกรวดแม่น้ำ แนวโบราณสถานก่ออิฐเช่นนี้คล้ายกับการก่อเขื่อนป้องกันตลิ่งพังซึ่งพบที่พระราชวังโบราณที่พระนครศรีอยุธยา อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อน่าสังเกตว่าแนวโบราณสถานดังกล่าวนี้มี ๒ แนว และมีการก่อแนวยื่นเชื่อมแนวเขื่อนดังกล่าวทั้งสองแนวเข้าด้วยกัน สำหรับอาคารในสมัยแรกนี้ยังไม่พบหลักฐานที่ชัดเจนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างหรือปรับปรุงวังในระยะเวลาต่อมาได้รื้ออาคารเดิมออกไป ทำให้ไม่พบหลักฐานในส่วนของอาคาร

โบราณสถานสมัยแรกก่อลึกลงไปจากผิวดินปัจจุบันประมาณ 4 เมตร

รูปแบบและขอบเขตของพระราชวังจันทน์ในสมัยแรกนี้ยังไม่สามารถกำหนดได้แน่ชัด เนื่องจากขอบเขตของพื้นที่ขุดค้นอยู่ในวงจำกัดและระดับชั้นดินของสมัยแรกนี้ยังอยู่ในระดับลึกมากอีกด้วยทำให้ไม่สามารถขุดเปิดพื้นที่ได้ทั้งหมด เนื่องจากจะทำให้โบราณสถานในสมัยหลังถูกทำลายเสียหาย การกำหนดอายุโบราณสถานสมัยแรกนี้กำหนดอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ หรืออยู่ในช่วงสุโขทัยตอนปลาย-อยุธยาตอนต้น

โบราณสถานสมัยที่ ๔ ก่อสร้างทับลงบนโบราณสถานสมัยแรก

พระราชวังจันทน์สมัยที่สอง

หลักฐานการก่อสร้างอาคารและแนวกำแพงวังในสมัยที่สอง เห็นได้ชัดเจนจากแนวกำแพงวังขนาดใหญ่ที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ กำแพงวังในสมัยที่สองนี้มีแนวยาวจากรั้วโรงเรียนด้านทิศเหนือยาวลงมาในเขตสนามฟุตบอล หลังจากนั้นแนวกำแพงหายไป นอกจากนี้ยังพบแนวกำแพงวังร่วมสมัยเดียวกันที่มีแนววางตัวในแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก แต่แนวกำแพงบางส่วนก็มีร่องรอยถูกรื้อทำลายหายไป

อาคารที่พบจากการขุดแต่งในสมัยที่สอง พบแนวฐานรากของอาคารในระดับที่ลึกจากผิวดินปัจจุบันประมาณ ๑ - ๑.๑๐ เมตร อาคารวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ อาคารบางหลังมีร่องรอยถูกก่อทับด้วยอาคารในสมัยหลัง อาคารในสมัยที่สองสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นอาคารไม้ หลังคามุงกระเบื้องดินเผา

โบราณวัตถุที่พบร่วมกับโบราณสถาน ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาเมืองศรีสัชนาลัย และเครื่องถ้วยจีน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบกระเบื้องมุงหลังคา ซึ่งมีทั้งที่เป็นกระเบื้องขอและกระเบื้องกาบกล้วย

เครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งเตาเมืองศรีสัชนาลัย

ขอบเขตของพระราชวังในสมัยที่สองมีขอบเขตที่กว้างขวางมากกว่าในสมัยแรก โดยมีขอบเขตที่ขยายลงมาทางด้านใต้ (เห็นได้จากแนวฐานอาคารทางด้านใต้)

การกำหนดอายุโบราณสถานในสมัยที่สองโดยพิจารณาจากโบราณวัตถุที่พบ กำหนดอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒

พระราชวังจันทน์สมัยที่สาม

หลักฐานการก่อสร้างอาคารและแนวกำแพงวังในสมัยที่สาม เห็นได้ชัดเจนจากแนวกำแพงวังขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบอาคารบริเวณกลางสนามฟุตบอลเดิมไว้

อาคารที่พบจากการขุดแต่งในสมัยที่สาม พบแนวฐานรากของอาคารในระดับที่ลึกจากผิวดินปัจจุบันประมาณ ๑ - ๑.๑๐ เมตร อาคารวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก อาคารบางหลังมีร่องรอยถูกก่อทับด้วยอาคารในสมัยหลัง อาคารในสมัยที่สามสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นอาคารไม้ หลังคามุงกระเบื้องดินเผา นอกจากนี้ยังพบร่องรอยของโบราณสถานบางแห่งที่มีลักษณะพิเศษ คือ ก่อเป็นรูปวงโค้งขนาดไม่ใหญ่นัก กว้างประมาณ ๗๐ ซม. ยาวประมาณ ๑ เมตร โดยก่ออิฐเป็นชั้นเหลื่อมลงไป อยู่บริเวณมุมด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ขุดแต่ง สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าอาจจะเป็นส้วม (ขณะนี้รอผลการตรวจพิสูจน์ดินด้วยวิธีวิทยาศาสตร์) นอกจากนี้ยังพบบ่อน้ำกรุอิฐรูปกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ เมตร อยู่ทางด้านทิศตะวันตก จึงสันนิษฐานว่าพื้นที่ส่วนด้านทิศตะวันตกน่าจะเป็นส่วนของวังชั้นใน

ช่องประตูกำแพงวังสมัยสุดท้ายสร้างซ้อนทับกำแพงวังสมัยที่ ๓

โบราณวัตถุที่พบร่วมกับโบราณสถาน ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาเมืองศรีสัชนาลัย และเครื่องถ้วยจีน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบกระเบื้องมุงหลังคา ซึ่งมีทั้งที่เป็นกระเบื้องขอและกระเบื้องกาบกล้วย ขอบเขตของพระราชวังในสมัยที่สามมีขอบเขตที่ใกล้เคียงกับขอบเขตพระราชวังสมัยที่สองและสมัยสุดท้าย โดยมีขอบเขตที่ขยายลงมาทางด้านใต้

เนื่องจากโบราณวัตถุที่พบร่วมกับโบราณสถานสมัยที่สองและสมัยที่สามมีรูปแบบคล้ายกันทำให้เป็นการยากที่จะระบุอายุสมัยที่ชัดเจนลงไปได้ ในที่นี้จึงกำหนดอายุของโบราณสถานสมัยที่สามระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒

โบราณวัตถุประเภทกระปุกดินเผาทั้งเคลือบและไม่เคลือบ

พระราชวังจันทน์สมัยที่สี่ (สมัยสุดท้าย)

หลักฐานการก่อสร้างอาคารและแนวกำแพงวังในสมัยที่สี่เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีหลักฐานชัดเจนที่สุด เห็นได้ชัดเจนจากแนวกำแพงวังขนาดใหญ่สองชั้น กำแพงวังชั้นนอกมีขนาด กว้าง ๑๘๗ เมตร ยาว ๒๖๒ เมตร กำแพงวังชั้นในมีขนาด กว้าง ๑๔๗.๕ เมตร ยาว ๑๙๒ เมตร กำแพงวังทั้งสองชั้นมีช่องประตูที่ตรงกัน โดยกำแพงวังด้านทิศเหนือ มีช่องประตูอยู่บริเวณกึ่งกลางแนวกำแพงวัง ส่วนกำแพงวังด้านทิศใต้นั้นยังไม่พบส่วนของประตูเนื่องจากยังไม่ได้ดำเนินการขุดแต่ง แต่ก็น่าจะมีช่องประตูที่กึ่งกลางทั้งชั้นในและชั้นนอกเช่นเดียวกับด้านทิศเหนือ ส่วนกำแพงวังด้านตะวันตกและด้านตะวันออกนั้น เป็นแนวกำแพงด้านยาว จึงมีช่องประตู ๒ ช่องในส่วนของกำแพงแต่ละชั้น ดังนั้นเมื่อรวมกำแพงวังชั้นนอกและกำแพงวังชั้นในจึงมีช่องประตูด้านละ ๔ ประตู

กำแพงวังสมัยสุดท้าย กำแพงวังชั้นนอกที่มีทิมดาบก่อติดกับกำแพงวัง

เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง

อาคารที่พบจากการขุดแต่งในสมัยที่สี่ พบแนวฐานรากของอาคารขนาดใหญ่ที่สร้างคร่อมทับลงบนแนวกำแพงกั้นกลางแบ่งพื้นที่ภายในกำแพงวังชั้นในออกเป็นสองส่วน (ข้อมูลจากการขุดแต่งเมื่อปี ๒๕๔๗) สำหรับการขุดแต่งในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ พบฐานรากอาคารเพิ่มขึ้นมาอีก ๑ หลังอยู่ที่มุมกำแพงวังชั้นใน เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

โบราณวัตถุที่พบร่วมกับโบราณสถาน ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาเมืองศรีสัชนาลัย และเครื่องถ้วยจีนเป็นต้น นอกจากนี้ยังพบกระเบื้องมุงหลังคา ซึ่งมีทั้งที่เป็นกระเบื้องขอและกระเบื้องกาบกล้วย สำหรับเครื่องถ้วยจีนที่พบร่วมกับโบราณสถานในสมัยสุดท้ายนี้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องถ้วยในสมัยราชวงศ์ชิง กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ อย่างไรก็ตามมีหลักฐานว่าในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ นี้ น่าจะมีการปรับปรุงวังอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากได้พบท่อน้ำดินเผาที่มีตัวอักษรกำหนดอายุในระหว่าง พุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓ (พ.ศ.๒๑๕๐-๒๒๕๐) การกำหนดอายุโบราณสถานสมัยที่สี่ (สมัยสุดท้าย) อยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๓

มีข้อสังเกตว่าพระราชวังในสมัยสุดท้ายได้มีการตัดพื้นที่ ของพระราชอุทยาน (สระสองห้อง) ไปอยู่นอกกำแพงวังต่างจากพระราชวังจันทน์ ในสมัยก่อนหน้านี้ ที่สันนิษฐานว่าน่าจะรวมพื้นที่ของสระสองห้อง อยู่ในเขตกำแพงวังด้วย

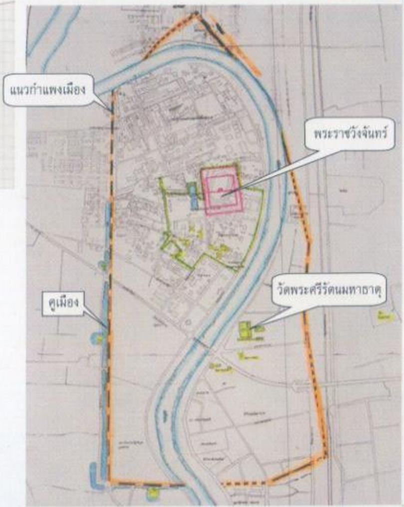
กระเบื้องมุงหลังคาที่พบมีทั้งกระเบื้องแบนและกระเบื้องกาบกล้วย

พระราชวังจันทน์

รายการสัญลักษณ์(LEGENDS)
- โบราณสถานสมัยที่ 1
- โบราณสถานสมัยที่ 2
- โบราณสถานสมัยที่ 3
- โบราณสถานสมัยที่ 4

โรงอาหาร
อาคารเรียน
อาคารเรียน
บ้านพักครู
สระสองห้อง
สนามกีฬา
สนามบาสเก็ตบอล
ศาลสมเด็จพระนเรศวร
อาคารเรียน
อาคารระบิล
หอประชุมนเรศวร
บ้านพักครู
โรงฝึกงาน
โรงฝึกงาน
โรงฝึกงาน
โรงฝึกงาน
อาคารวิทยาศาสตร์
แม่น้ำน่าน
ศูนย์บริการผู้สูงอายุศรีสุคต
วัดศรีสุคต(ร้าง)

ผังแสดงโบราณสถานหลังการขุดแต่ง

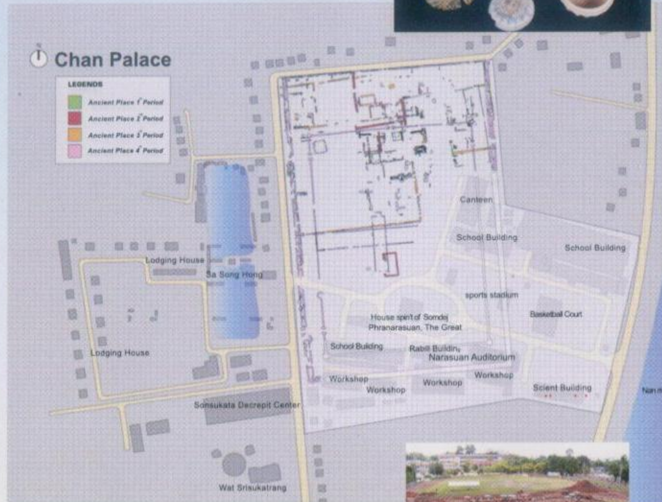

ผังเมืองพิษณุโลก แสดงตำแหน่งพระราชวังจันทน์

CHAN PALACE

CHAN PALACE

Background

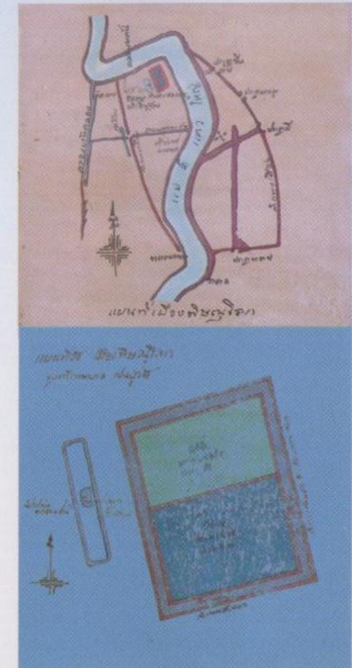
Chan Palace is situated in the ancient town of Phitsanulok, Phitsanulok Province. It is surrounded by an ancient town wall on the west bank of the Nan River, opposite Wat Phra Si Ratanamahathat. It is the only palace in this historic town which still survives, although most of the buildings were destroyed. Only the foundation of the palace walls and the buildings are still extant. According to the inscriptions and historical documents, the palace was the residence of several kings from the late Sukhothai (15th - 16th Century AD.) to the early and mid-Ayutthaya periods.

The remains of the Chan Palace were explored in 1901 and recorded by Prince Narisaranuwattiwongs in his book entitled `the Record of the Distance to Phitsanulok.' He went to Phitsanulok in order to give his approval for the casting of the Chinarat Buddha image replica and to make arrangements for the visit of His Majesty King Chulalongkorn(King Rama V). During his visit to the site, Prince Narisaranuwattiwongs ordered Khun Sithepphaban to draft a layout plan of the palace.

In late 1901, His Majesty King Chulalongkorn went to Phitsanulok in order to preside over the auspicious ceremony of the celebration of the Chinarat Buddha image at Wat Phra Si Ratanamahathat. His Majesty the King visited Chan Palace and wrote in his diary that the foundation of the palace was made of brick surviving 1.0 -1.5 metres above the ground. The structural details are similar to the Chantharaphisan pavilion of the Narairatchaniwet Palace in Lopburi. There were double palace walls and with a pond outside the palace.

After moving from Wat Phra Si Ratanamahathat, Phitsanulokphitthayakhom School occupied the area of Chan Palace. While the school building was constructed, brick foundation of the palace was discovered. Thus The Fine Arts Department sent an archaeological team to investigate. The test-pit excavation was undertaken and the archaeologists stated that the remains were the buildings dating to two or three different periods and were superimposed one over the another. It is conjectured that the construction of Chan palace was built in the reign of King Borommatrailokanat (1448 - 1488 AD.) and it was restored in the reign of King Naresuan the Great (1590 - 1605 AD). The last restoration of the building was undertaken in the reign of King Narai the Great (1656 - 1688 AD).

Subsequently, the Fine Arts Department formulated a plan to conserve this significant site. In 1994, Chan Palace was promulgated a national protected monument covering the area of 0.2 square kilometres. In fact, the Chan Palace has been registered as the national monument since 1936. The Fine Arts Department held a public hearing and brainstorming conference in order to make a plan for conservation of the Chan Palace, the outcome of which was to move the Phitsanulokphitthayakhom school from the palace area in order to conduct a full-scale excavation at the site as well as to restore the national historic site as a learning resource for all.

Above Map of Phitsanulok
Below : Layout of Chan Palace in "the Record of the Distance to Phitsanulok" written by Prince Naritsaranuwattiwongs, 1901.

The ministry of Education, by the Fine Arts Department (Now under the Ministry of Culture) and the Department of General Education submitted the Chan Palace Conservation proposal which included the demolition of the school buildings to the Council of Ministers and it was approved to undertake the project on 20 August 2002.

Layout of work to be taken in each fiscal year. Pink is for 2003-2004
Blue is for 2005 and Green represents work to be carried out in 2006.

The project under the responsibility of the Fine Arts Department is divided into two phases.

In the first phase (2003 - 2005 AD), the project targets conservation and the formulation of a site management plan, to demolish the school buildings, conduct excavation-restoration and landscaping inside the school area and to construct an exhibition building.

Layout of work to be taken in each fiscal year. Pink is for 2003-2004
Blue is for 2005 and Green represents work to be carried out in 2006.

The second phase (2005-2008 AD) targets excavation-restoration and landscaping outside the school area.

Chan Palace from Archeological Evidences

Since 2003, a team of archaeologists and conservators from the Fine Arts Department has conducted excavations and restoration at Chan Palace, including the demolition of the school building.

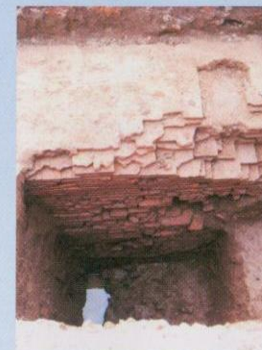
The result of the excavation in the northern, western and eastern parts of the school area reveals that the Palace had four periods of occupation.

Due to the fact that the area has been highly disturbed by various constructions in several phases, resulting to the mixture of the Artifacts of each period, it is difficult to ravel the date of the remains. So it needs the help of historical data.

The palace wall is in a good condition, enabling the reconstruction of the buildings which little trace. However, the different periods of the Palace compound can be resolved as follows:

Chan Palace in the First Period (the Earliest Occupation)

The Palace brick wall was found under the present surface of the ground at a depth of about 2-4 metres. On the level of the brick wall foundation there is a trace of river sand and gravel. It can be assumed that these brick walls were built to prevent the bank of the river from collapse, like the one found in the Ancient Palace in Ayutthaya. However, it is remarkable that the two ancient walls were joined together by another construction. There is no clear evidence about the buildings in the first occupation. It is possible that some of the buildings have been demolished or been reconstructed during the renovation of Chan Palace in a later period.

The Ancient wall in the first period (occupation) had the brick laid under the ground surface about 4 meters.

The plan of Chan Palace during the first period (occupation) is not clear because the area excavated is limited and the level of the first period (occupation) is very deep. Thus to excavate all the area may damage the remains in the later periods. The earliest period (occupation) is dated to the 15th century to 16th century AD, that is the late Sukhothai to the early Ayutthaya period.

Ancient Place in the fourth period built on top of the earlier period

Chan Palace in the Second Period

The evidence of construction of the buildings and the palace walls in the second period of occupation can be seen from the alignment of large palace walls lying to the north to south. The palace walls in this second period are from the school fence in the north down to soccer field area, where they disappear. Some palace walls built in the same time laid from the east-west and also had the trace of being demolished and disappeared.

The foundations of the buildings in the second period of occupation is about 1.00 -1.10 metres above the present ground surface. They are laid on a north-south alignment. Some have the traces of later buildings being superimposed on earlier ones. The building of this period is surmised to be made of wood with earthen roofing.

Fragments of ceramics are found in this ancient place, most of them are the products from Si Satchanalai Kilns and China.

Ceramics from Si Satchanalai Kilns

The boundary of Chan palace in this period is wider than the first one with the expansion to the South.

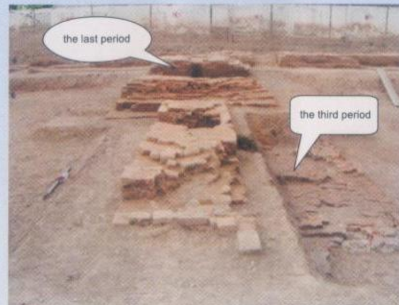
Judging from the artifacts found in this period, the date of ancient monument is approximately 16th century to 17th century AD.

Chan Palace in the Third Period

The evidence of the construction of the buildings and the alignment of palace walls surrounding the buildings in the middle of the soccer field belong to the third period.

The foundation of the buildings found lie at a depth of about 1.00 - 1.10 metres below the present ground surface. They are laid out on an east to west alignment. Some were covered by the later buildings. They were constructed of wood with terracotta roof tiles. Moreover a brick well was discovered in the west part of the Chan palace.

Artifacts found in this period are fragments of ceramics, mostly coming from the kilns of Si Satchanalai and China. The boundary of the Palace in the third period is similar to those in the second period and in the last period, i.e. the expansion was in a southernly direction.

Wall gates in the last period (occupation) is overlapping the one in the third period (occupation)

As the artifacts found together with those in the second period and the third period are of a similar appearance, it is difficult to identify their exact date, and therefore it is assumed that they were built during 16th to 17th century AD.

A number of glazed and unglazed jarlets

Chan Palace in the Fourth Period (the last occupation)

The construction of the buildings and alignment of the palace walls in this period are clearly seen. The thick palace walls are double. The outer wall is approximately 187 metres wide and 192 metres long. Both walls have door channels in the same position. The palace wall in the north has a gate in the middle of the alignment. The door channel in the south palace wall has not been found, but it is supposed to be similar to the north palace wall, because the excavation is not finished. The palace walls on the west and the east also probably had two door channels.

The Palace wall in the last period (occupation), the wall has the place for security guard built on the wall

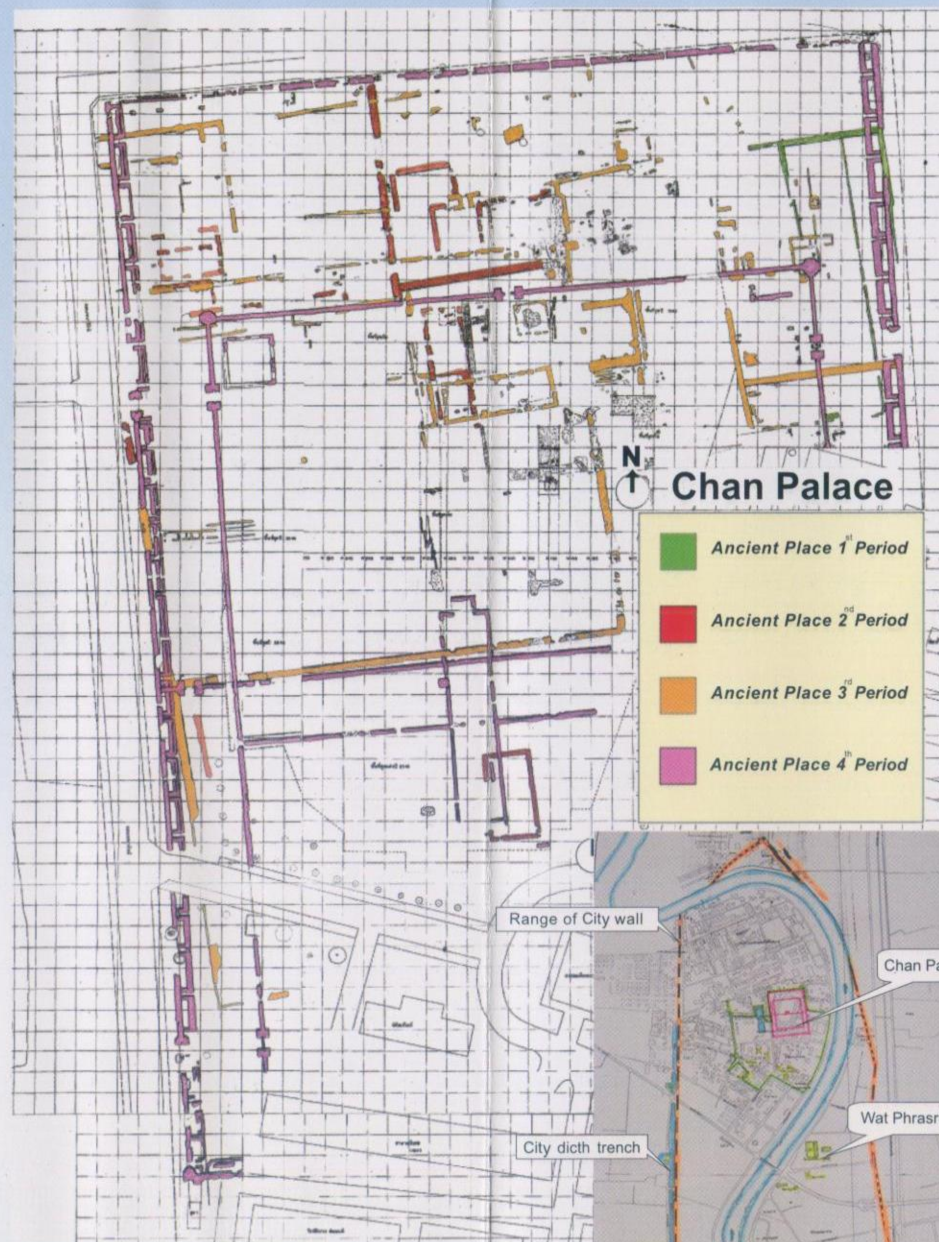
Chinese wares of Ming dynasty

The foundation of the buildings found in the fourth period was particularly large and was built on the top of the inner wall, thus dividing the area in the inner wall into two parts. Excavations during 2005 found one more foundation of the building in the corner of the inner wall. The building is square.

The artifacts found together with the ancient monuments are dominated by ceramics, mostly from Si Satchanalai kilns and China. Moreover, roof tiles are also found. For Chinese wares found together with the monuments in the last period, mostly are from Ching dynasty, about 17th century to 18th century. However, there must have been some renovation work on the palace as a stoneware pipe with inscribed letters was found and it is surmised to be date in 17th to the 18th century. The fourth period of occupation dates to the 17th century to 18th century.

It should be noticed that the Palace in the last period has cut the area of the royal garden (Sa Song Hong) to be in the outer wall. In the earlier period it is thought that Sa Song Hong must be within the wall.

Roof Tiles

Lay out of the Ancient Place after excavation

Phitsanulok urban plan direct to Chan Palace.